

Jussi Lassila, vanhempi tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

VENÄJÄN SISÄPOLITIIKASTA TULI OSA LÄNNEN VENÄJÄ-POLITIIKKAA

PANOKSET KOVENEVAT NAVALNYN PALATESSA VENÄJÄLLE

Aleksei Navalnyn paluu Venäjälle on ilmeinen riski hänen hengelleen. Samanaikaisesti lännen on oltava valmis reagoimaan paluusta koituviin seurauksiin.

Vuoden 2020 Venäjän merkittävimpien tapahtumien joukkoon lukeutuvat Covid-19, reaktiot Valko-Venäjän protesteihin ja opposition kärkipoliitikon Aleksei Navalnyn myrkytys. Kaksi ensimmäistä ovat itseoikeutetusti kansainvälisiä tapahtumia, mutta sellaiseksi muotoutui myös elokuussa myrkytysoireita lennolla Siperian Tomskista Moskovaan saaneen oppositio-poliitikko Aleksey Navalnyn hoitajakso Omskissa ja Berliinissä.

Joulukuussa tutkivien journalistiryhmien *Bellingcatin* ja *The Insiderin* sekä *CNN:n*, *Der Spiegelin* ja Navalnyn *FBK-säätiön* yhteistutkimus osoitti, että on vaikea löytää pitävämpiä todisteita Kremlin osallisuudesta murhayritykseen: Navalnya oli seurannut usean vuoden ajan FSB:n alaisuudessa

toiminut kemiallisiin aseisiin kytkeytyvä myrkytysryhmä, jonka toiminta tuskin olisi mahdollista ilman tiedustelupalvelun ylimmän johdon siunausta. On epäolennaista, oliko FSB:n johto aloitteellinen ”Navalny-ongelman” ratkaisussa vai tuliko käsky Kremlistä. Paljastunut kuvio on todiste turvallisuuspalvelujen, erityisesti FSB:n, pitkään vahvistuneesta roolista Venäjän politiikassa. Kehityksessä on yhteneväisyyksiä Putinin tapaan hahmottaa poliittisia prosesseja enenevässä määrin kansallisen turvallisuuden kysymyksiin.

Navalnyn itsevarmuus ja tyyli noin 45 miljoonaa katselukertaa vajaan kuukaudessa keränneillä yhteistutkimukseen liittyvillä videoilla alleviivaavat sitä, kuinka totaalisesti FSB:n operaatio meni

pieleen. Kohde ei kuollut eikä lamaantunut, vaan toipui verrattain nopeasti ja iskee tutulla tyyllillään takaisin entistä radikaalimmin ja kovemmin panoksin. Navalnyn rooli ja maine Kremlin näkyvimpänä kriitikkona on perustunut eliitin korruption paljastamiseen, joka on tuottanut poliittista painetta Kremlia kohtaan. Kansalaisten valmius nähdä Navalnyssa vaihtoehto Putinille on hyvin jakautunutta, ja enemmistö suhtautuu välinpitämättömästi kaikkea politiikkaa kohtaan. Silti Navalnyn lukuisat paljastukset ovat luoneet Venäjän viralliselle todellisudelle vaihtoehdon, jonka poliittista potentiaalia hallinto todella pelkää.

Navalnyn nousu kansainvälisen politiikan toimijaksi Venäjän ja lännen suhteiden aallonpohjassa antaa

ensisilmäyksellä Navalnylle lisää mahdollisuuksia kyseenalaistaa Kremlin asemaa. Kyse ei ole pelkäämään valtiollisen tason murhayrityksen paljastumisesta. Lännessä pelonsekaista kunnioitusta herättäneet turvallisuuspalvelut osoitettiin myös osaksi kaikkialla rehovaa korruptiota. Salaisten tietojen vuotaminen pimeään verkkoon ja turvallisuuspalveluiden osallistuminen niiden kauppaamiseen siellä kertovat institutionaalisen luottamuksen syvästä rappiosta. Näissä olosuhteissa KGB:n perilliset eivät ehkä sittenkään kykene ”suorittamaan tehtäviään halutessaan loppuun”, kuten Putin huomautti hänen vuotuisessa lehdistötilaisuudessaan joulukuussa. Sama nähtiin jo Navalnya edeltäneissä murhayrityksissä ja murhissa, erityisesti Sergei Skripalin tapauksessa.

Navalnyn ripeä ja ulkoisesti täydellinen toipuminen tekee hänen mahdollisen paluunsa Venäjälle ajankohtaiseksi, ja hän on alustavasti ilmoittanut lentävänsä Moskovaan 17. tammikuuta. Tälle on hyvät, ennen kaikkea poliittiseen uskottavuuteen liittyvät perusteet. Autoritääristen hallintojen ulkomailla toimivat oppositiot voivat olla tärkeä moraalinen ja symbolinen tuki kotimaan oppositiolle, mutta ulkomailta käsin omien tukijoiden johtaminen ja koordinointi ei

toimi loputtomiin. Poliittinen etulinja vaatii fyysistä läsnäoloa.

Navanyn paluun riskit ymmärrettään Kremlissä, ja käynnissä on ollut jo hyvän aikaa erilaisten Navalnya koskevien rikosepäilyjen aktivointi. Viesti on selvä: vapaata poliittista toimintaa ei hyväksytä Venäjän maaperällä. Oleellisempi kysymys on se, miten Kreml aikoo toteuttaa uhkauksensa, kun Navalny päättää palata. Paluu tulee saamaan kansainvälistä huomiota, ja jos hänet kiidätetään suoraan lentokentältä oikeussaliin, huomio kasvaa entistä suuremmaksi. Tätä Kreml ei halua, mutta vielä vähemmän se haluaa maaperälleen poliitikon, joka on sisäpoliittisen ongelman lisäksi ulkopoliittinen ongelma.

Navalny voi jossain määrin laskea kansainvälisen pääomansa luoman pidäkkeen varaan. Vaikka EU ja Bidenin Yhdysvallat pitäisivät Navalnyn asemaa esillä suhteissaan Kremliin, on epäselvää, mitä Kreml voisi hyötyä kaupankäynnistä Navalnyn kohtalosta nykyisessä asemassaan. Mahdollisten eliittiin kohdistuvien lisäsanktioiden välttämisen tuskin painaa yhtä paljon vaakakupissa kuin Navalnyyn liittyvä riski hallinnolle. Riski korostuu erityisesti tänä vuonna, kun Venäjällä järjestetään duumanvaalit.

Myrkytyksen aikaansaama kansainvälinen nöyryytys ja hallintoon

kohdistuvat kasvavat sisäpoliittiset paineet pakottavat Kremlin puun ja kuoren väliin Navalnyn palatessa. Pelitilan antaminen kansainvälistä kannuksia hankkineelle taitavalle oppositiopoliitikolle tuskin tulee kysymykseen, koska sitä ei ole annettu tähänkään asti. Vuosia jatkunut Navalnyn järjestelmällinen sulkeminen ulos virallisesta politiikasta ja nyt paljastunut salamurhahanke osoittavat sen, että Kreml ei luota pehmeämpiin keinoihin. Näihin ovat lukeutuneet niin Navalnyn mustamaalaaminen kuin myös hänen ristiriitaisen maineensa hyväksikäyttö venäläisten keskuudessa. Vangitseminen toisi joka tapauksessa negatiivista kotimaista huomiota ja nyt siihen yhdistyisi myös ennennäkemätön kansainvälinen huomio.

Länsi ei voi sivuuttaa Navalnyn kohtaloa. Epämääräisen vihjailun sijaan Kremlille on viestittävä selvästi, että länsi ei tule hyväksymään Navalnyn poliittista pidätystä tai hänen henkensä uhkaamista. Tarvitaan selkeä toimintasuunnitelma ja todellinen aikomus panna käytäntöön konkreettisia sanktioita riippumatta siitä, onko selkeällä poliittisella viestillä vaikutusta Kremliin. Lännen tulee olla valmis toimimaan, jos Navalnyn paluun aiheuttamat seuraamukset niin vaativat. /